

**HIGHER SECONDARY COURSE
SECOND LANGUAGE
CLASS XII**

संस्कृतम्

SANSKRIT

उच्चतरमाध्यमिकपाठ्यक्रमः

द्वितीयभाषा

कक्ष्या १२

Government of Kerala

DEPARTMENT OF EDUCATION

**State Council of Educational Research and Training (SCERT);
Kerala**

2015

राष्ट्रगीतम्

जनगण मन अधिनायक जय हे,
भारत भाग्य विधाता।
पञ्जाब सिन्ध गुजरात मराठा,
द्राविड उत्कल बंगा।
विन्ध्य हिमाचल यमुना गंगा,
उच्छल जलधि तरंगा।
तव शुभ नामे जागे,
तव शुभ आशिष माँगे,
गाहे तव जयगाथा।
जनगण मंगलदायक जय हे,
भारत भाग्य विधाता।
जय हे, जय हे, जय हे,
जय जय जय, जय हे ।

प्रतिज्ञा

भारतं मम राष्ट्रम्। सर्वे भारतीयाः मे भ्रातरः। अहं मम
राष्ट्रे स्निह्यामि। तस्य समृद्धायां नानाविधायां च पूर्विकसम्पत्तौ
अभिमानि च भवामि। तद्योग्यतां सम्पादयितुं सदा यतिष्ये च।

अहं पितरौ गुरुंश्चादरिष्ये, बहुमानयिष्ये च। विनयान्वित
एवाहं सदा सर्वैः सह व्यवहरिष्ये, सर्वेषु प्राणिषु दयालुर्वर्तिष्ये च।

मम राष्ट्राय राष्ट्रियेभ्यश्चाहं समर्पये स्वसेवाम्। राष्ट्रियाणां
योगक्षेमैश्वर्येष्वेवाहम् आत्मनस्तोषं कलयामि।

State Council of Educational Research and Training (SCERT)

Poojappura, Thiruvananthapuram 695012, Kerala

website : www.scertkerala.gov.in

e-mail : scertkerala@gmail.com

Phone : 0471 - 2341883, Fax : 0471 - 2341869

© Department of Education, Government of Kerala

प्रास्ताविकम् ।

परिवर्तितपाठपद्धत्यनुसारम् उच्चतरविद्यालयानाम् एकादशवर्गस्य कृते रचितं पाठपुस्तकं २०१४-१५ तमे वर्षे प्रवृत्तिपथमानीतम् । तस्यानुस्यूततया द्वादशवर्गस्य कृते रचितं पाठपुस्तकमिदम् । राज्यशैक्षिकानुसन्धानप्रशिक्षणपरिषदा निर्दिष्टां पाठ्यपद्धतिमनुसृत्य राज्यस्तरीयं साहचर्यं च परिचिन्त्य एव पाठभागाः निर्धारिताः ।

एवम् उच्चतरविद्यालये द्वितीयवर्षे उपभाषात्वेन संस्कृतभाषापिपठिषूणां विद्यार्थिनां कृते समाकलितेऽस्मिन् पुस्तके पाठभागः चतुर्भिः एकैः विभक्तः । आर्द्रता, मानविकता, चारुता, निपुणता इति एककानां क्रमशः नाम । काव्यं, कथा, पटकथा, निबन्धः, आख्यायिका, जीवनचरितं, यात्राविवरणम् इत्यादीनि व्यवहाररूपाणि अत्र अन्तर्भवन्ति ।

पाठ्यांशानां सम्यगवबोधनार्थम् अवश्यं लघुव्याख्यानमपि अत्र आयोजितम् । पठनोपकारकाणि अभ्यासकार्याणि चान्तर्भावितानि । तानि तु एककानामन्ते दत्तानि । इतोप्यधिकतरम् अभ्यासकार्यम् आयोजयितुम् अध्यापकाः समर्थाः भवेयुः ।

राज्यशैक्षिकानुसन्धानप्रशिक्षणपरिषदा समायोजितायां कर्मशालायामेव पुस्तकस्यास्य सङ्कलनं कृतम्, यत्र तत्तद्विषये प्रवीणाः महाविध्यालयीयाध्यापकाः शिक्षशास्त्रज्ञाश्च भागभाजिनः आसन् । पुस्तकस्यास्य उपयोगितासंवर्धनानुगुणं निर्देशादिकम् अध्यापकैः यदि सूच्येत तर्हि भविष्यत्काले तस्योपयोगः क्रियेत । पाठपुस्तकमिदमुद्दिष्टं कार्यं निर्वोढुं प्रभवेदिति प्रतीक्षे ।

डा. एस्. रवीन्द्रन् नायर्
निदेशकः

राज्यशैक्षिकानुसन्धानप्रशिक्षणपरिषद्
केरलाः

TEXTBOOK DEVELOPMENT COMMITTEE

1. **Dr. MAHESH BABU S. N.**, HSST SANSKRIT, GMHSS NADAVARAMBA, THRISSUR
2. **Dr. T. SUPRABHA**, HSST SANSKRIT, SM HSS CHERAYI, ERANAKULAM
3. **JAYAMOHANA KURUKKAL S.**, HSST SANSKRIT, GHSS MUTTARA, KOLLAM
4. **KRISHNAN O. P.**, HSST SANSKRIT, HSS KUNNAMANGALAM, KOZHIKKODE
5. **LIBI M. B.**, HSST SANSKRIT, SREE SANKARA OHSS LAKKIDI, PALAKAD
6. **NANDAKISHOR R.**, HSST SANSKRIT, AIHSS PADOOR, THRISSUR
7. **N. K. RAMACHANDRAN**, (Rtd.) DEO, WAYANAD
8. **PRAMEELA DEVI S.**, HSST SANSKRIT, GMMGHSS PALAKAD
9. **USHA P. S.**, HSST SANSKRIT, GBHSS MANCHERI, MALAPPURAM
10. **VINAYAN S. K.**, HSST SANSKRIT (Rtd), KANNUR

EXPERTS

Dr. P. NARAYANAN NAMBOODIRI

PROF., SANSKRIT, UNIVERSITY OF CALICUT

Prof. V. MADHAVAN PILLAI

ASSOCIATE PROF., SANSKRIT (Rtd), GOVT. WOMEN'S COLLEGE, TVPM.

GRAPHICS & LAYOUT

C. B. VINAYAK, WAYANAD

ILLUSTRATION & COVER

PRASAD K., THRISSUR

PHOTOS

NAVANEETHKISHOR R., POONJAR, KOTTAYAM

ACADEMIC CO-ORDINATOR

Dr. SHAMEEJA P., RESEARCH OFFICER, SANSKRIT, SCERT, TVPM

विषयानुक्रमणिका

आर्द्रता 01

- 03 तव विरहे...। गीतम्
- 15 व्रज हरितम्। कथा
- 23 भविष्ये तव...। पटकथा

33 मानविकता

चिन्तारतो बालकः। महाकाव्यम् 35

को हेतुः? आख्यायिका 46

दीनदयालुर्भव। जीवनचरितम् 52

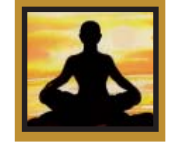

चारुता 61

63 कालातिवर्तिनी कला। साक्षात्कारः

71 कृष्णशिलासु लास्यम्। यात्राविवरणम्

77 सुघटिता भाषा। निबन्धः

85 निपुणता

निर्ममो योजकः। नाटकम् 87

कुशलिनः सन्तु सर्वदा। इतिहासकाव्यम् 99

मन एव बलीयत्। विवरणम् 107

आचार्यात् पादमादत्ते पादं शिष्यस्वमेधया ।
पादं सब्रह्मचारिभ्यः पादं कालक्रमेण च ॥
